

Pacientu līdzmaksājumu samazināšana Latvijā. ES valstu modeļi

Ekspertu darba grupas sanāksme 2021. gada 14. jūnijā

Romualds Ražuks

Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes docents

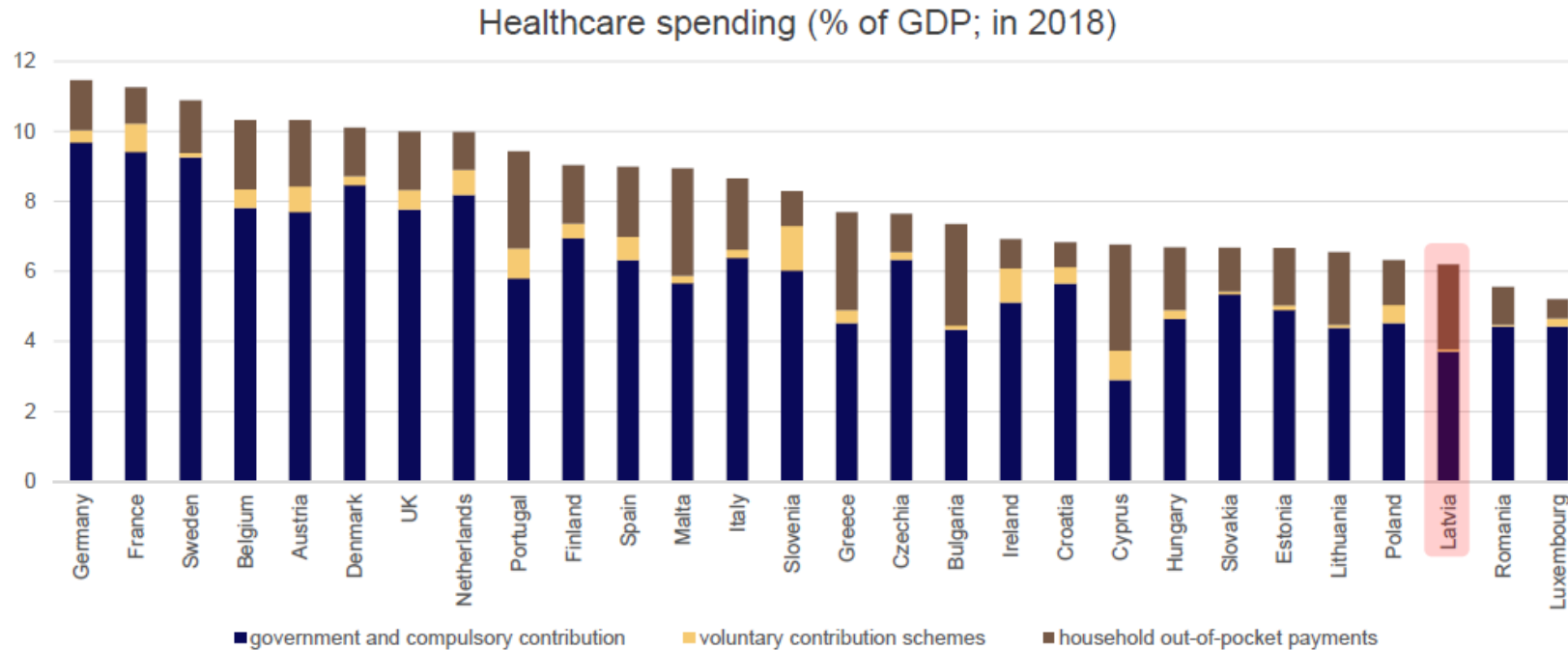
EAPN-Latvia eksperts

- Latvijā ir vieni no augstākajiem pacientu līdzmaksājumiem ES
- Līdzmaksājumi - sociālās nevienlīdzības un nabadzības faktors
- Līdzmaksājumi – būtiska barjera savlaicīgai ārstēšanai
- Seniori un pensionāri par zālēm maksā līdz pat 30% no mēneša ienākumiem

- ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes 2021. gada ziņojums par Latviju
 - Zems veselības aprūpes finansējuma apjoms no IKP
 - Garas rindas pie speciālistiem
 - Lieli līdzmaksājumi
 - Nepietiekams mediķu skaits

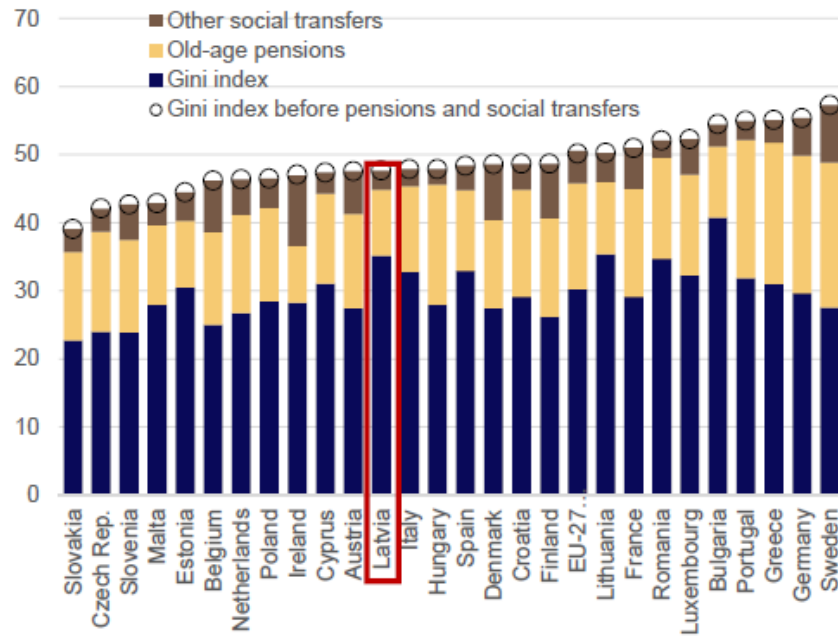
High share of out-of-pocket spending decreases access of healthcare for low-income households

Source: Eurostat data

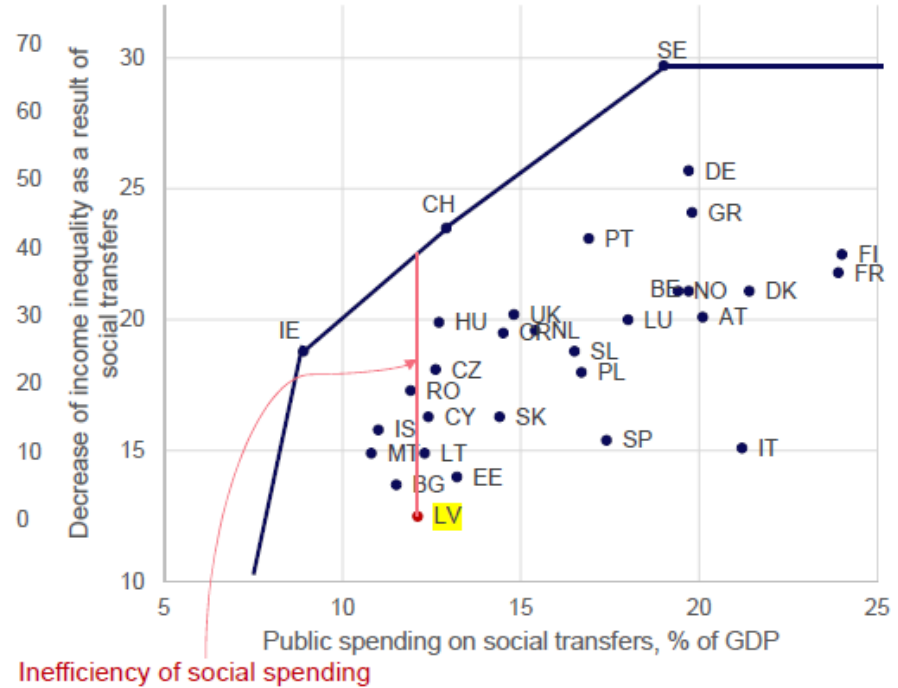
Social benefits do not reach the poorest people

Income inequality (Gini index) before and after social transfers (in 2019)

Source: Eurostat data

Public spending efficiency in social protection (in 2019)

Inefficiency of social spending

- EAPN-Latvia un citas NVO aktīvi strādā, lai pacientu līdzmaksājumus samazinātu
- NVO vērsās Veselības ministrijā, NVD, pie Saeimas deputātiem
- 9. aprīlī notika vebinārs "Kā mazināsim sociālo nevienlīdzību? Pacientu līdzmaksājumu samazināšana"
- 13. aprīlī jautājumu skatīja Saeimas Sabiedrības veselības apakškomisija

- Veselības ministrija strādā pie mazāku līdzmaksājumu modeļa
- Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam paredz “Pārskatīt un pilnveidot medikamentu kompensācijas principus”
- Citās Eiropas Savienības valstīs darbojas dažādi kompensācijas modeļi

- Zāļu kompensācijas politika Eiropā (PVO 2018. gada pētījums)
- Kompensācija noteikta atkarībā no:
 - Zālēm
 - Diagnozes
 - Iedzīvotāju grupas
 - Patēriņa

Dažādi mehānismi sociāli jūtīgo sabiedrības grupu aizsardzībai no pārmērīga līdzmaksājumu apjoma

Reason	Exemptions of usual co-payments	Reductions of usual co-payments
Specific illness/condition	Armenia, Albania, Belarus (no co-payment for two disease programmes: tuberculosis (TB) and HIV/AIDS), Belgium (exemption after annual threshold and co-payment ceiling per prescription), Bulgaria, Croatia (exempt from fixed co-payments per prescription for all reimbursable medicines), Denmark (exemption after deductible, no co-payment and no deductible for terminal illness and other special cases), Estonia, France, Germany (co-payment ceiling of 1% of annual income for chronically ill patients), Greece, Hungary (no co-payment up to a limit), Iceland (co-payment ceiling), Ireland, Israel, Kyrgyzstan (the state-guaranteed benefit package provides medicines that are in theory free of charge for a subset of diseases), Latvia, Luxembourg, Norway, Poland, Portugal, Republic of Moldova, Romania, Russian Federation, Spain, Sweden, Slovenia, Tajikistan, Turkey, United Kingdom	Albania, Belgium, Bulgaria, Estonia (people with chronic diseases), Finland, Greece, Latvia, Luxembourg, Portugal, Russian Federation, Slovenia, Spain
Income/social disadvantage	Albania, Austria (co-payment ceiling of 2% net annual income or defined monthly income), Belgium (once annual co-payment ceiling is reached), Croatia (exempt from fixed co-payments per prescription for all reimbursable medicines), France, Germany (co-payment ceiling of 2% of income), Hungary (no co-payment up to a limit), Iceland (co-payment ceiling), Latvia, Norway (pensioners on low income), Slovenia, Spain (long-term unemployed people without social benefits), United Kingdom	Albania, Belgium, Denmark, Greece (pensioners on low income), Portugal (pensioners on low income), Romania (pensioners on low income), Slovenia, Spain
Age	Albania (<18 years, old age pensioners), Belgium (children <19 years), Croatia (<18 years exempt from fixed co-payment per prescription for all reimbursable medicines), Czechia (co-payment ceiling <18 and >65 years), Estonia (<4 years), France (no fixed co-payment for <18 years), Germany (<18 years), Hungary (children in social care exempted up to a limit), Latvia (<18 years), Lithuania (<18 years), Norway (<16 years), Poland (>75 years), Romania (students <26 years), Slovenia, Sweden (<18 years, contraceptives for <21 years), Ukraine (<3 years; insulin for <18 years), United Kingdom (<16 and >60 years, students 16-18 years)	Albania (1-18 years), Denmark (<18 years), Estonia (<16 and >63 years), Finland (<18 years are exempt from annual deductible but co-payment still applies), Iceland (reduced deductible for <22 years and elderly people), Israel (>72 years), Latvia (prescription-only medicines not included in positive list are reimbursed at 50% for children <2 years), Romania (children and students <26 years), Serbia, Slovakia (<6 years, co-payment limit), Slovenia, Ukraine (3-6 years)
Disability	Albania, Belgium (annual threshold and co-payment ceiling per prescription), Hungary (no co-payment up to a limit), Lithuania, Russian Federation (disabled children <18 years), Slovakia (disabled children <6 years), Tajikistan, Ukraine (disabled children <16 years), United Kingdom	Belgium, Denmark, Estonia, Iceland (reduced deductible), Latvia, Slovakia (co-payment limit), Ukraine

- Sociāli jutīgo sabiedrības grupu aizsardzība dažādās valstīs:
 - Igaunija
 - Lietuva
 - Polija
 - Čehija
 - Ungārija

Hroniskas sirds mazspējas (HSM) piemērs

- Latvijā zāles HSM ārstēšanai apmaksā 75% apmērā – kompensācijas apjoms nav atjaunots pirmskrīzes līmenī
- Citu valstu piemēri:
 - Igaunija
 - Lietuva
 - Polija

Igaunijas piemērs

- Pacienti ar HSM kompensācijas līmenis ir 75%
- Pensionētiem pacientiem pēc 64 gadu vecuma kompensācijas līmenis ir 90%
- Ja pacients gada laikā kumulatīvi līdzmaksājumos ir samaksājis vairāk nekā 100 eiro, viņu no turpmākiem līdzmaksājumiem atbrīvo

Lietuvas piemērs

- No 2018. gada 1. janvāra visi valsts zāļu kompensācijas sistēmā iekļautie medikamenti ir pieejami ar 100% kompensācijas līmeni

Polijas piemērs

- Atsevišķs D saraksts , kur iekļauti medikamenti, kas pacientiem pēc 75 gadu vecuma ir pieejami bez līdzmaksājuma
- Vairums medikamentu kardiovaskulāro slimību ārstēšanai ir iekļauti D sarakstā

Ekspertu darba grupas piedāvātie risinājumi pacientu līdzmaksājumu samazināšanai Latvijā:

- a) Pacienti vecumā virs 65 gadiem, kas kalendārā gada laikā par valsts kompensētām references zālēm līdzmaksājumos ir samaksājuši vairāk par 220,23 EUR ($\geq 5\%$ no vidējās gada pensijas valstī 4 404,60 EUR*), tiek atbrīvoti no turpmākiem pacientu līdzmaksājumiem līdz kalendārā gada beigām;
- b) Pacientiem vecumā virs 65 gadiem tiek izveidots “D saraksts”, kurā iekļauj un 100% apmērā kompensē references medikamentus, par kuriem līdzmaksājums ir $\geq 5\%$ no vidējās mēneša pensijas (367,05 EUR vidējā pensija*, $5\% = 18,53$ EUR);
- c) Tiek pārskatīti kompensējamo diagnožu saraksti un personām vecumā virs 65 gadiem medikamentu kompensācijas līmenis visām diagnozēm tiek palielināts līdz vismaz 90%, saglabājot 100% kompensācijas līmeni medikamentiem, kam tas bija jau iepriekš.

* - CSP dati par 2020. gadu

https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_OD/OSP_OD__sociala__socdr__pensijas/SDG030.px/table/tableViewLayout1/

Paldies par uzmanību!